

O chorobe a zdraví u kresťanov^{*)} a o kresťanstve u zdravotníkov

Vzťah kresťana k svojmu zdraviu a chorobe

My kresťania pokladáme (správne a oprávnene) svoje **zdravie**, rovnako ako život, za **vzácný Boží dar**. U niektorých však nastanú problémy, ak začnú uvažovať, zdanlivo „logicky“, takto: „Ak je zdravie Božím darom, je znakom Jeho požehnaní, teda Jeho priazne; potom choroba (opak zdravia) je znakom Jeho nepriazne, je Jeho trestom.“ A tak sú ľudia, inak zbožní, ktorí keď ochorejú, cítia sa akýmiisi ukričdenými a pýtajú sa: Prečo? Pane, prečo? Tým „prečo“ vlastne myslia „za čo“, – je to vlastne viac ako otázka, je to výčitka Bohu. A to je vážna vec, to je opovážlivosť, počiatok vzbury. Týmto ľudom treba povedať, že ak sa už pýtajú „prečo?“, nech tým myslia „na čo“ (teda „za akým účelom“). Lebo aj tento význam má slovo „prečo“. Boh totiž naozaj posielal chorobu na človeka za nejakým účelom. Niekedy ho chce vyskúšať, inokedy mu niečo pripomenúť alebo ho i potrestať, najčastejšie ho ňou však chce pomôcť. Neraz pomocou telesnej choroby zachráni jeho dušu. A tá má u Boha (a mala by mať aj u nás) väčšiu cenu ako telo. Utrpenie má v živote kresťana svoj význam. Pán Ježiš nám nesľuboval, že keď Ho budeme nasledovať, náš život sa zmení na prechádzku ružovou záhradou. Naopak, hovorí o „nesení kríža“, na inom mieste o blahoslavení tých, ktorí plačú atď. To iba hlásateľia pochybného učenia tzv. „teológie prosperity“ tvrdia, že kresťan nemôže trpieť ani chorobou, ani biedou. Nevieť kde to vzali. Chcú byť azda niečím viac ako sám Pán Ježiš Kristus, ktorý tak strašne trpel a, pokiaľ ide o materiálne statky, bol taký chudobný ako nikto z nás? Alebo chcú „pretromfnúť“ vo viere apoštola Pavla, ktorý píše o „ostní“ vo svojom tele?

I jeho žiak, verný nasledovník Pána Timoteus trpel „*častými chorobami*“ (1Tim 5, 23). Prečo si teda máme myslieť, že práve my si nezaslúžime chorobu alebo iné utrpenie, že by práve nám nebolo dopriate to, čo zakúšali premnohí verní nasledovníci Pána Ježiša Krista. Slnko je iste príjemné, ale ak by nebolo dažďa, všetko by sa zmenilo v púšť. Takýmto dažďom v živote kresťana môže byť utrpenie, teda aj choroba.

Matúš BLAHO (1772-1832), evanjelický farár vrbicko-mikuláškého zboru, od roku 1819 senior, neskôr i kandidát na miesto superintendenta, pred dvesto rokmi poukazoval na dobrodenia, ktoré môžu ľudia obdržať od Boha práve cez chorobu. Dôvodí takto: Dar dobrého zdravia, ktorý je drahší nad všetko zlato a bohatstvo, naučí sa človek vážiť si práve vtedy, keď ochorie. Choroby podnietili lekársky výskum, ktorý obohatil ľudstvo mnohými poznatkami (napr. o obdivuhodnom usporiadaní ľudského tela), a tie nejedného priviedli k obdivu stvorenstva a od neho k oslave Stvoriteľa. V chorobe sa ďalej osvedčuje charakter ľudí: mnohokrát ľudia, ktorých sme si predtým zvlášť nevážili, ukážu sa nám cennejší než najprednejší priatelia. Počas choroby nejeden človek sa začína zamýšľať nad vecami, na ktoré ako zdravý „nemal čas“, a často príde na nové, dobré a prospešné myšlienky a pravdy. Choroba pomáha rozvíjať medzi ľuďmi porozumenie, súcit, neraz zušľachtľuje vzťahy medzi ľuďmi, vedie človeka k oceneniu pomoci iných. Choroba je príležitosťou na vzájomnú službu: podať pokrm, nápoj, poradiť, potešiť, pomôcť bez očakávania odmeny, pretože je možné, že chorý nepovane a nebude sa môcť odvdáčiť. Opatrovať chorých si vyžaduje veľkodušnosť, neraz hrdinstvo. Choroba môže

^{*)} Toto je vybratá a upravená kapitola z knihy „Fakty a úvahy O ŽIVOTE“. Informácie o nej nájdete na tejto webovej stránke (na stranách CENNÍK a ANOTÁCIE).

byť tiež najúčinnjším prostriedkom, ktorým Boh potlačí pýchu, namyslenosť, egocentrizmus človeka, ktorým mu ukáže pomínavosť hodnôt, za ktorými sa dosiaľ pachtil a na trvácnosť a cennosť hodnôt ducha, ktoré ani moľa, ani hrdza (dodávam: ani choroba) neničí. **Preto ďakujeme Bohu za všetko** (1Tes 5,18; Ef 5,20); áno, i za chorobu ďakujeme. Aj tá môže pomôcť človeku k jeho záchrane – k spaseniu jeho duše.

Senior Blaho vedel, o čom hovoril. To neboli iba teoretické úvahy, ani iba teologické meditácie, to bola životná skúsenosť; bol totiž vážne chorý.

Že choroba môže človeka zachrániť, je nepochybné. Ale stať sa môže aj to, že ochorenie jedného človeka privedie k záchrane mnohých ľudí.

Svojho času som čítal podivuhodný a poučný príbeh: Jeden veľmi zbožný člen istého kresťanského zboru vážne ochorel. On sám i mnohí členovia zboru sa modlili za jeho uzdravenie, no choroba sa stále zhoršovala. A tak sa niektorí začali pýtať: Kdeže je Boh? Prečo nepomôže svojmu vernému služobníkovi? Pre neustále zhoršovanie choroby bol tento veriaci človek nakoniec prijatý do nemocnice a operovaný. Keď sa mu po operácii stav už trochu upravil, začal hlásať evanjelium a zachránil mnohých lekárov, zdravotníckych sestry i spolupacientov, privádzajúc ich k Ježišovi. A tak cez chorobu jedného svojho verného privedol Boh na cestu pravdy a spásy mnohých blúdiacich.

Človek dovidí veľmi krátko, ani nie po najbližšiu zákrutu životnej cesty; *Pán Boh pozná celú cestu*. On nás po nej bezpečne prevedie. Tak, že z toho budeme mať prospech. *Neraďme Mu preto, nerobme na Neho nátlak; naša prosba nech sa vždy končí slovami „Nech sa stane Tvoja vôľa“*. Tak, ako nás to učil Pán Ježiš Kristus.

Kresťanskí zdravotníci a ich etika

Matúš Blaho vyslovil, mimo iného, veľkú pravdu, že *choroba je príležitosťou na službu*. Tu by sa mohol niekto azda domnievať, že zdravotníci (lekári, zdravotné sestry a iní) sú v akejsi výhode voči ľuďom ostatných profesií, keďže denne pomáhajú chorým, trpiacim. Konat' dobro (pomáhať ľuďom, čiže preukazovať lásku k blížnym) majú takpovediac „v pracovnej náplni“. Skutočnosť je však taká, že vykonávanie profesie zdravotníka vôbec ešte neznamená akési automatické konanie dobra. Lebo povolanie zdravotníka možno vykonávať v duchu kresťanskom i nekresťanskom. Ako každú inú profesiu. Z tohoto hľadiska sú si všetky povolania, až na malé výnimky, rovnocenné. Tými výnimkami sú profesie, ktoré nikdy nemožno konať v duchu kresťanskom, lebo ich podstatou („náplňou práce“) je hriech alebo zvädzanie k hriechu: zabíjanie, resp. príprava na zabíjanie (armáda), okrádanie (úžerníctvo), zvädzanie k smilstvu a zločinu (niektoré druhy tzv. umenia).

Existuje „**lekárska etika**“. Tá vychádza z tzv. Hippokratovej prísahy, má teda pôvod v pohanstve. Kresťanský zdravotník by mal dodržiavať zásady **kresťanskej lekárskej etiky**, ktoré nie sú zhrnuté v niekoľkých vetách Hippokratovej prísahy, ale sú obsiahnuté v **Božom slove**. Inak povedané: zdravotník koná vtedy podľa zásad kresťanskej lekárskej etiky, keď všetko, čo koná, posudzuje cez prizmu Božieho slova. Je napríklad samozrejmé, že nikdy nemôže pristúpiť na také postupy (aj keby boli oficiálnou lekárskou vedou prijaté), pri ktorých by mohol ohroziť či dokonca zničiť ľudský život. Preto nepoužije na odstránenie miernych ťažkostí škodlivý, či nebezpečný liek, nepoužije, ak to nie je životne dôležité, vyšetrovaciu metódu, pri ktorej je riziko ohrozenia života (a takých je dosť), nepristúpi na eutanáziu, nezabije ľudský plod. Nikdy nepoužije liečebné alebo vyšetrovacie metódy, vychádzajúce z okultizmu, šamanstva, z pohanských kultov. Kresťanský zdravotník nemá klamať pacienta ani jeho príbuzných. Tzv. „milosrdná lož“, keď je pacient vedome klamaný, keď je mu zatajovaná závažnosť jeho choroby, je nekresťanská. Je tragédiou, ak aj vinou takejto lži odíde človek z tohoto dočasného života nepripravený a nezmierený so svojim Pánom. Kresťanský zdravotník nikdy nebude

úspešnú liečbu pripisovať sebe, lebo vie, že aj on sám je len nástrojom v Božích rukách. A toto dokáže otvorene priznať pred pacientom, ktorý by azda chcel namiesto Boha oslavovať jeho. Kresťanský zdravotník vidí v pacientovi svojho blízkeho a správa sa k nemu tak, ako nám prikázal a dal príklad náš Pán. Preto s láskou a porozumením bude pristupovať aj k tomu najneprijemnejšiemu pacientovi. Nemusí k nemu cítiť sympatie. Kresťanská láska nie je vecou citu, emócií, ale vzťahu a služby. Preto poskytnie aj tomu najnesympatickejšiemu chorému všetko, čo je potrebné a možné, pričom nezabúda, že je dôležitá nielen **ČO**, ale aj **AKO** mu to podá. Pacient by mal cítiť, že ho lieči nie chladný profesionál, ale človek, ktorému na ňom naozaj záleží.

Záver a pár praktických rád

1. Príčinou chorôb – z hľadiska pôsobenia vonkajších faktorov i vnútorných obranných mechanizmov organizmu (etiológiou a patogenézou) – sa zaoberá lekárska veda (rôzne jej obory).

Podrobne o tom píšeme vo svojej knihe „Fakty a úvahy O ŽIVOTE...“ Tam sa okrem iného zmienujem napr. i o tom, prečo pri pôsobení tých istých vonkajších príčin niektorí ľudia ochorejú, iní nie, a tiež ako fungujú ochranné a adaptačné mechanizmy organizmu.

V skutočnosti však pravú **príčinu** – **prečo som ochorel práve ja a iný nie (alebo naopak)** – **pozná len náš Pán**. On vie, či ju poslal na mňa preto, aby ma vyskúšal (podobne ako Jóba); či preto, aby ma potrestal (ako Gécházího, sluhu Elizeovho – 2Kr 5,20-27); alebo aby mi pomohol, aby, hoci za cenu telesnej bolesti, zachránil moju dušu (napr. tým, že ma odvráti od záujmov a činností, ktoré boli na škodu mojej duši, že ma vylieči z môjho hriešneho „sebavedomia“, egocentizmu); a či konečne preto, aby na mne „boli zjavené skutky Božie“ (J 9,1-4) – napr. uzdravením, ktoré je vždy (zázračným) skutkom Božím.

Teda príčinu (dôvod) nášho ochorenia nám môže zjaviť iba náš Pán, ak to uzná za vhodné. My, na základe poznatkov **lekárskej vedy**, môžeme niečo vedieť nie o príčine, ale o mechanizme vzniku a vývoji porúch, a o pochodoch hojenia (o tzv. patogenéze a sanogenéze). Ale i tieto, hoci kusé vedomosti, sú veľmi cenné; veď ich človeku zjavil sám Boh (prostredníctvom ľudí, vedcov), a preto ich môžeme a máme využívať.

2. Z poznania skutočnosti, že život a **zdravie** sú pre kresťana veľkým darom od Boha a zároveň zázračnými dôkazmi Jeho trvalej prítomnosti v našom živote vyplýva:
  - a. Pre kresťana to bude príležitosťou poznať a uznať Božiu moc a suverénnosť nad každým životom, a tak i príležitosťou plne sa podriaďiť Jeho vôli a dôvodom nestále Mu ďakovať a oslavovať Ho.
  - b. Kresťan bude za tento vzácny dar nielen Bohu vďačný, ale si ho bude aj chrániť, nebude ním hazardovať:

Bude sa vystríhať tomu, čo zjavne zdravie narušuje alebo ohrozuje. Teda bude sa snažiť dodržiavať tzv. zdravú životosprávu, vystríhať sa rôznym škodlivinám (drogy, alkohol, fajčenie, nezdravá strava) a situáciám, ohrozujúcim život alebo zdravie; nebude napr. pri tzv. „športe“ pre pochybnú zábavu alebo vzrušenie riskovať nebezpečie ťažkých úrazov a nebude sa vystavovať zbytočnému stresu (mám na mysli nielen tzv. „adrenalinové športy“,¹ ale aj niektoré disciplíny tzv. „vrcholového športu“).²

¹ Výraz „adrenalinový šport“ je, ako väčšina žargónových výrazov, nepresný. Správnejšie by bolo hovoriť o „stresových športoch“; hormón adrenalín je totiž iba jedným z faktorov, ktoré sa uplatňujú pri rôznych stresových situáciách (ktoré, keď sa často opakujú, vážne poškodzujú organizmus).

² Nezamieňajme si *šport pre zdravie* so „športom“, ktorý je vlastne súčasťou tzv. „šou-biznisu“ a ktorého účelom, cieľom je zábava a zisk, nie posilnenie zdravia (to je tu naopak poškodzované a ohrozované). Čerstvý príklad: práve v tomto čase (august 2005) priniesli médiá správu o tom, že jeden slovenský hokejista v NHL podpísal trojročnú zmluvu na

Skrátka kresťan má poznávať **Božie zákony zjavené v Jeho slove i v Jeho stvo- renstve** a žiť v zhode s nimi. Nesmie vedome ničiť život a zdravie svoje ani iných ľudí; má sa teda vystríhať všetkého, čo môže život a zdravie ohroziť, a naopak, konať to, čo zdraviu prospieva. Takýmto zdraviu prospešným je napríklad tzv. **program zaťažovania a obmedzovania**. Tento spočíva vo:

- a. fyzickej záťaži
- b. striednosti v jedení
- c. otužovaní
- d. primeranom odpočinku

A ako to vyzerá prakticky?

• ad a. Ide o **telesný tréning**. Ten má svoje pravidlá, ktoré treba poznať a dodr- žiavať. Starší a chorí ľudia by sa mali vopred poradiť s odborníkom (upozorňujem však, že nie každý lekár je v tomto smere odborníkom!).

Malá praktická rada: Zaťažovanie musí byť postupné (v priebehu 6 týždňov). Vo vše- obecnosti možno povedať, že stačí cvičiť 20-30 minút denne (nie menej ako 20 minút, ani nie napr. 2 x 10 minút), ale treba cvičiť tak, aby sa človek zadýchal a jeho pulz sa zrýchlil na dvojnásobok (u starších na 110-130/min.).

• ad b. Treba sa **obmedzovať v jedení** (platí to pre veľkú časť našej populácie, ktorá sa sústavne prejedá): buď sústavne jesť iba do polosýta alebo sa najesť dosý- ta, ale potom niekoľkokrát do roka načisto hladovať. Pravidelnosť v jedení (pokiaľ nemáte žalúdočný vred alebo cukrovku liečenú inzulínom) nie je vôbec potrebná. Skôr naopak: jesť len preto, že „je na to čas“, aj keď necítite potrebu jesť (hlad), je nezdravé. Strava má byť pestrá, prirodzená, jednoduchá. Všetky extrémne, móдне, jednostranné diéty (ktoré uverejňujú rôzne populárne časopisy) sú škodlivé.

Malá praktická rada: Nemôžem sa tu podrobne rozpisovať o konkrétnych diétnych zásadách, ale jednu pripomienku predsa považujem za potrebné uviesť. Ide o otázku mä- sa v našej strave. Faktom je, že sa u nás konzumuje nadmerné množstvo mäsa. Je to nezdravé z viacerých dôvodov. Spomeniem aspoň jeden, ten najzávažnejší: každé mäso (teda aj „chudé“) obsahuje tuk (skrytý medzi svalovými vláknami). Preto ak napr. niekto drží diétu s prísnyim obmedzením živočíšnych tukov a jedáva veľa mäsa, žiadnu diétu vlastne nedrží! Niet pochyb, že strava prevažne rastlinného pôvodu je zdravšia po každej stránke. No dogmaticky striktné vegetariánstvo (popr. vegánstvo) nemá nič spoločného s „racionálnym“ (t.j. „zo zdravotného hľadiska správnym“) stravovaním; je motivované väčšinou nábožensky (praktizujú ho najmä ľudia, ktorí veria v reinkarnáciu, t.j. poha- nia).

• ad c. **Lahko sa obliekať**, neprekurovať, poprípade zvoliť niektorý spôsob **otu- žovania** sa studenou vodou.

Malé praktické rady: Dajte pozor, aby ste sa nepodchladili (aby vás pri otužovaní „ne- triasla zima“). Pri niektorých otužovacích metódach je potrebná opatrnosť (najmä ak máte vysoký krvný tlak alebo choré srdce či cievy).

• ad d. **Pravidelný spánok** je dôležitý. Ale ak jednu noc nemôžete zaspať, nie je to žiadna tragédia. Obvyčajne nasledujúcu noc si to vynahradíte. Aby ste mohli pokojne spať nesmiete byť ustarostený (pred ustarostenosťou vystríha aj Písmo).

Malá praktická rada: Ak cítite chronickú únavu a podráždenosť, skúste prestať poze- rať televíziu (aspoň vo večerných hodinách). Televízia je škodlivá prinajmenšom z troch dôvodov: – 1. zaťažuje a niekedy i trvalo vážne poškodzuje zrak; – 2. programy plné ná-

---

18 mil. dolárov; za tri roky predvádzania svojej „šou“ v Amerike teda dostane – v prepočte – viac ako pol miliardy slov. korún (v tejto sume je zrejme zarátané aj riziko „chorôb z po- volania“ – úrazov, resp. inej straty zdravia „športovca-šoumena“); a koľko na tejto výnos- nej „zábave“ zarobia ostatní (títo bez spomínaného rizika), napr. majitelia a manažéri celé- ho tohoto „podniku“, a okrem nich ešte obrovské množstvo rôznych príživníkov? Takýto je profesionálny šport (šport-biznis) – novodobé „gladiátorské hry“.

silia a vzrušenia narušujú psychiku, ale aj (najmä u detí) charakter a morálku (v tomto prípade, žiaľ, nie iba teoreticky); – 3. hlavný dôvod: televízia je zákerným a bezohľadným zlodiejom času – okráda o čas potrebný pre spánok (čo najmä u ľudí, ktorí musia vstávať včasne ráno, môže viesť k zdravotným problémom, prejavujúcim sa hlavne spomínanou únavou a podráždením), mnohých však okráda aj o čas, ktorý by mohli oveľa užitočnejšie využiť (napr. na čítanie vhodnej literatúry, ale aj na rozvíjanie a upevňovanie rodinného spoločenstva a pod.).

3. **Ak ochorieme, máme sa predovšetkým utiekať o pomoc k nášmu Pánovi**, ktorý jediný nás môže uzdraviť úplne a rýchlo. **Modlitba** je skutočne veľmi dôležitá. A to v súkromí (v „komôrke“) i v spoločenstve iného, resp. iných kresťanov. Hovorí nám o tom nielen Písmo (*Mt 18,19; Mt 7,7; Lk 11,9; Jk 5,13-17*), ale mnohým nám to dosvedčuje aj naša vlastná skúsenosť. Ako sa však modliť? Napr. ako naliehavo predkladať Bohu svoje prosby? Alebo: možno prosiť za jednu vec opakovane? V takýchto otázkach býva často dosť nejasností aj medzi kresťanmi.

Napríklad v tzv. „Hnutí viery“ a v podobne zameraných denomináciách sa tvrdí, že opakované prosby nášho Pána vlastne „obťažujú“, a že sú dokonca prejavom našej nedostatočnej viery. Ale nielen oni takto zmyšľajú; raz sa napr. predtým vyjadril jeden farár, ktorý nemal nič spoločného s „Hnutím viery“, na adresu tých, čo sa často a horlivo modlia, že „ľahajú Pána Boha za nohy na zem“. Tým, čo podobne zmyšľajú, by som rád pripomenul Ježišove slová: „Či by sa Boh snád nezastal svojich vyvolených, ktorí dňom i nocou volajú k Nemu, i keď mešká s ich vyslyšaním?“ (*Lk 18,7*). Aj na inom mieste hovorí, že neodbytnosť v prosení nakoniec vedie k vyslyšaní, čiže vyplneniu prosby (*Lk 11,5-13*). Teda, je veľmi dôležité mať jasno v otázke modlitby – prosby za uzdravenie, resp. vzťahu medzi vierou a splnením prosieb; tým skôr, že v poslednom čase šíri sa okolo tejto otázky veľa podivných, nebiblických názorov, a to aj medzi ľuďmi, hlásiacimi sa ku kresťanstvu.

Pritom však **nemá sa ignorovať ani lekárska pomoc**, bežné, osvedčené liečebné postupy (pravdaže s výnimkou okultných a šarlatánskych praktík). Poznatky, ktorými disponuje lekárska veda, pochádzajú z „Božej lekárničky“, no tie, čo používajú okultné praktiky, pochádzajú od diabla.

Ale aj pri liečbe lekárom, teda pri „oficiálnych“ postupoch (nielen pri liečbe rôznymi samozvanými „liečiteľmi“) si je treba uvedomiť, že existuje liečba nevyhnutná, vhodná, zbytočná i nebezpečná. Neodborník, ktorým pacient vo väčšine prípadov je, ale neraz, žiaľ, aj „odborník“ (lekár s nedostatočným vzdelaním, skúsenosťami alebo schopnosťami hodnotiť charakter a priebeh konkrétneho ochorenia i reaktivitu a celkový stav pacienta) sa často v tomto ťažko orientuje. A predsa každý by o tom mal aspoň čo-to vedieť (podrobnejšie o tom píšem v spomínanej knihe „Fakty a úvahy O ŽIVOTE...“).

Ak uzdravenie neprichádza, pýtajme sa Pána, aký má s nami úmysel (teda nie „prečo?“, t.j. „začo?“ – ale „načo?“, t.j. „za akým účelom?“). Obyčajne dostaneme odpoveď. A tá nás istotne uspokojí aj upokojí. **Choroba môže byť pre nás dobrou**. V tom zmysle ako bolo hovorené. **Bolo by však hriechom zneužívať svoju chorobu** (skutočnú, či predstieranú, niekedy dokonca vedome, schválne privodenú), aby sme sa napr. vyhli niektorým povinnostiam, aby sme si vynucovali nejaké výhody alebo ohľady, či ľutovanie ľudí. Veru aj takéto postoje k chorobe bývajú, a nie sú zriedkavé. Nie však u pravých kresťanov!

4. **Ochorenie človeka blízkeho, ale i cudzieho**, ktorému máme možnosť poslúžiť, dáva nám jedinečnú **príležitosť dokázať naše kresťanstvo v praxi**. Čím nepríjemnejší, nesympatickejší je človek, ktorému slúžime, čím menšia je nádej, že nám to bude niekedy v budúcnosti môcť oplatiť, alebo byť za našu pomoc aspoň vďačný, tým lepšie pre nás. Lebo Ježiš hovorí: „**ak milujete tých, ktorí vás milujú, aká vám za to odplata? Ak pozdravujete len svojich bratov, čo zvláštneho robíte? Či nerobia to isté aj pohania?**“ (*Mt 5, 46-47*).

Kto sa pokladá za kresťana, nech je ním naozaj! Nech to dokazuje svojim konaním, svojimi postojmi v radostných i v ťažkých situáciách; i vo svojom vzťahu k vlastnému zdraviu a k vlastnej chorobe, a pravdaže, aj vo vzťahu k tým, čo sú odkázaní na jeho pomoc, službu!

Lebo nikto, kto ignoruje Boží Zákon, ktorého sumou je láska k Bohu a láska k blížnym, nemôže sa považovať za kresťana. Zatiaľ čo lásku k Bohu možno dokazovať najlepšie poslušnosťou, láska k blížnym sa realizuje pomocou a službou – službou lásky na pomoc odkázaným.

Dr. M. B. Benjan

Darček pre Vás:

Desiatky publikácií zadarmo

Radi by sme Vás upozornili, že teraz máte možnosť si pozrieť a gratis („free“) stiahnuť desiatky dokumentov v elektronickej podobe – vo formáte **PPS** („prezentácie“) a v **PDF** (články, fakty, úvahy). Stačí jednoducho kliknúť na názov zvoleného dokumentu v zozname, ktorý nájdete po zvolení voľby „**mimoknižné publikácie**“ (v sekcii „**Prejsť na:**“) na web-stránke:

www.knihy-benjan.sk

Ide o originálne publikácie s mnohými (často málo známymi) *faktami o pravde, poznávaní, ale aj o lži, podvádzaní a manipulovaní; o vede a viere; s faktami a úvahami o svete, o Bohu, ale i o Vás*. V mnohých pps dokumentoch („prezentáciách“) tiež nájdete *unikátne fotografie a krásne melódie*.

Okrem toho na tejto web-stránke nájdete **PONUKU KNÍH**, kde je vyše 20 titulov, ktoré si môžete objednať a ktoré nikde okrem u nás (a v internetovom kníhkupectve MARTINUS.sk) nedostanete. O knihách si tu môžete prečítať podrobné informácie – nielen o ich rozsahu, formáte, cene a špeciálnych zľavách, ale aj o ich obsahu (t.j. anotácie); z niektorých z nich sú dokonca k dispozícii aj ukážky (úryvky).

(Pozn.: ak ste túto informáciu dostali e-mailom, nemusíte otvárať váš prehliadač, stačí jednoducho kliknúť na tu uvedenú webovú adresu, t.j. na: www.knihy-benjan.sk).

So srdečným pozdravom

MBKB

mb@knihy-benjan.sk